



# **Inventari del Fons FP Subsèrie Francesc Macià de la Biblioteca del Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona**

**Olga Giralt i Esteve  
Documentalista  
Biblioteca del Pavelló de la República**

**Barcelona, novembre de 2006**

## Apunt biogràfic

### **Francesc Macià i Llussà (Vilanova i la Geltrú, Garraf, 21 de setembre de 1859 - Barcelona, 25 de desembre de 1933)**

Polític. Inscrit al registre civil amb el nom de Josep-Francesc, era fill d'una família de les Borges Blanques que negociava en vi i oli, estudià a Vilanova, fins que, a quinze anys, ingressà a l'acadèmia d'enginyers militars de Guadalajara (Castella), d'on, com a tinent (1880), fou enviat de primer a Madrid i després a Barcelona. Amb el grau de capità (1882) fou destinat a Sevilla, i després a Lleida, on ocupà la comandància d'enginyers militars, ascendí fins a tinent coronel, dirigí treballs topogràfics, com el del projectat ferrocarril de la Noguera Pallaresa, i es casà amb Eugènia Lamarca i de Mier (1888), filla d'una família benestant. Manifestà el seu desacord en l'assalt militar als locals del "Cu-cut!" i de "La Veu de Catalunya" (1905), s'oposà a la llei de jurisdiccions del 1906 i presentà la seva candidatura en el marc de la Solidaritat Catalana pel districte de les Borges Blanques. Aquesta actitud política comportà el seu trasllat a Santoña (Castella la Vella), després de l'ascens previ a coronel, que Macià no acceptà, i hagué de renunciar a la carrera militar. Sota el patrocini de la Lliga Regionalista ocupà també un lloc en la candidatura de la Solidaritat Catalana per Barcelona. Triomfador en totes dues circumscripcions, renuncià a l'acta de diputat per Barcelona i es limità a la de les Borges Blanques, que renovà en totes les eleccions posteriors (maig del 1910, març del 1914, abril del 1916, febrer del 1918, juny del 1919, desembre del 1920 i abril del 1923). En les del 1910 refusà de prendre possessió, i la seva acta fou presentada a les corts de Madrid per diversos centenars d'electors desplaçats expressament des de les Borges Blanques. Del 1910 al 1914, bé que la Lliga Regionalista intentà de mantenir-lo al seu costat, s'anà apropant al republicanisme de la UFNR, i mantingué relació amb Pere Coromines, Jaume Carner, etc. Després de la crisi de la UFNR, col·laborà amb Martí i Julià en el setmanari "Renaixement", de la Unió Catalanista, des d'on impulsà posicions revolucionàries, que foren exposades públicament a l'Assemblea de Parlamentaris del 1917 i, després d'un efímer exili, en les reunions del Consell Permanent de la Mancomunitat amb els parlamentaris catalans, preparatòries de l'estatut d'autonomia elaborat per la Mancomunitat i inspirat per la Lliga Regionalista (1918-19). Fou en aquests anys quan, dissolta l'orientació socialista de la Unió Catalanista, mort Martí i Julià i enfront de l'ofensiva nacionalista de la Lliga Regionalista, intentà de llançar un programa d'acció nacionalista i social de caire radical, oferint una alternativa, per l'esquerra, a la Lliga Regionalista. Intentà de reunir sectors de la petita burgesia i de la classe obrera, escampats en diferents organitzacions republicanes i nacionalistes, entorn d'un programa independentista. D'aquí sorgí la Federació Democràtica Nacionalista (gener-febrer del 1919), que, en el marc del seu interès a crear un front únic catalanista, participà en la Conferència Nacional Catalana (abril del 1922), de la qual sorgí Acció Catalana; però, en no ésser acceptada la seva proposició de crear un Estat Català, se'n deslligà abans que arribés a cap solució. Aleshores es dedicà a organitzar, des de les pàgines del setmanari "La Tralla", un nou moviment, destinat a agrupar el catalanisme radical, que al cap de pocs mesos prengué el nom d'Estat Català i que després entrà en relació amb els centres separatistes d'Amèrica, el primer dels quals havia estat creat a l'Havana pel març del mateix any 1922. Tot i això, Macià no abandonà la idea del front únic catalanista, i intentà de combinar els plantejaments militars hegemònics amb el republicanisme català; així, projectà una Federació d'Esquerres de Catalunya (febrer del 1923), que no prosperà, i prestà suport a la candidatura d'Acció Catalana en les eleccions d'abril del 1923. El centre de la seva activitat fou, però, Estat Català. S'exilià després del cop d'estat del general Primo de Rivera, s'instal·là a Perpinyà a mitjan octubre del 1923, i després, a Bois-Colombes, prop de París. Emprengué la recerca de diners per a la compra d'armes destinades a la insurrecció per a l'alliberament de Catalunya, tot mantenint relació amb els grups de catalans nacionalistes d'Amèrica, disposats a ajudar econòmicament la seva empresa; en

nom del govern provisional de Catalunya, avalà l'Emprèstit Pau Claris (abril de 1925). Disposat a una àmplia política d'aliances, sempre que es mantingués el seu objectiu, i fracassades les negociacions amb Acció Catalana, sovintejà les relacions amb els sindicalistes de la CNT, amb grups irlandesos de De Valera (intent de formar una Lliga de Nacions Oprimides), amb nacionalistes bascs i, fins i tot, amb el Partido Comunista de España, amb el qual, i amb d'altres forces, formà el Comitè Revolucionari de París, del qual sorgí el seu viatge a Moscou, acompanyat de Josep Carner i Ribalta i de José Bullejos, per tal de demanar ajut econòmic a la Internacional Comunista (octubre-novembre del 1925), cosa que no aconseguí, tot i haver estat introduït per Andreu Nin. El desengany de Moscou i, després, el del complot de la Nit de Sant Joan (juny del 1926) l'empenyeren més a tirar endavant el seu projecte d'insurrecció amb les seves úniques forces. Preparà i organitzà directament una incursió armada a Catalunya, de primer des de Bois-Colombes i després des de Prats de Molló. Avortat el complot de Prats de Molló, Macià fou detingut, juntament amb Gassol, Carner i Ribalta, Bordas de la Cuesta i d'altres a la vil·la Denise i fou empresonat a Perpinyà. Traslladats a la presó de La Santé, a París, s'obrí un famós procés, on Macià, defensat per Henri Torres, fou condemnat a dos mesos de presó, que ja havia complert; i, després de retornar a Bois-Colombes, fou obligat a passar a Bèlgica. Després de residir uns quants mesos a Brussel·les, en companyia de Gassol, s'embarcà cap a l'Uruguai, on arribà els primers dies del 1928. Entrà clandestinament a l'Argentina i, després d'un plet judicial, hi residí més de mig any; allà recorregué els centres catalans de Buenos Aires, Rosario, Córdoba, La Plata i Mendoza. Anà a Xile, i s'embarcà cap a l'Havana, on participà activament en l'assemblea preparada per Carner i Ribalta, per Josep Conangla i per ell mateix des de Buenos Aires, la qual fundà el Partit Separatista Revolucionari de Catalunya —del qual fou president— i aprovà la constitució d'una futura República Catalana (setembre-octubre del 1928). D'allí se n'anà, sempre amb Gassol, cap a Nova York, camí d'Europa (a mitjan octubre del 1928). En no poder entrar a Suïssa, retornà a Brussel·les, on plantejà de portar a terme els acords de l'assemblea de l'Havana per tal de transformar Estat Català en Partit Separatista Revolucionari de Catalunya, cosa que provocà tensions en el moviment, sobretot a l'interior de Catalunya; per això hom decidí de continuar amb la denominació d'Estat Català. Atent sempre als complots contra la Dictadura, la fallida del de Sánchez Guerra l'impulsà a tornar a Catalunya, i demanà nou ajut econòmic als centres catalans d'Amèrica, per tal de dur a terme una acció armada, però aquesta vegada des de l'interior de Catalunya. Mentrestant, caigué la dictadura del general Primo de Rivera (gener del 1930) i, en el marc d'una forta campanya en pro de l'amnistia, Macià travessà il·legalment França i arribà a Barcelona pel setembre del 1930. Fou detingut i retornat a Bèlgica. Per fi, enfonsat el general Berenguer, retornà a Catalunya, sense inconvenients, el 22 de febrer de 1931. Assistí a la conferència d'esquerres (del març del 1931), donà per constituïda l'Esquerra Republicana de Catalunya i en fou escollit president del consell directiu. Després del triomf de l'Esquerra Republicana de Catalunya en les eleccions municipals del 12 d'abril, i de la proclamació per part de Lluís Companys de la República a Catalunya, el 14 d'abril, proclamà l'Estat Català integrat en la Federació de Repúbliques Ibèriques i la formació del govern de la República Catalana, després de destituir el president de la diputació monàrquica, Maluquer i Viladot. Immediatament es féu càrrec del govern de Catalunya. Com a president provisional de la República Catalana demanà a tots els ajuntaments la proclamació de la República a totes les poblacions de Catalunya i signà el text oficial de la proclamació de l'Estat Català sota el règim d'una República Catalana. Formà govern amb l'Esquerra Republicana i la Unió Socialista de Catalunya, i prengué diverses mesures polítiques amb les noves autoritats (López Ochoa, Companys, Aiguader, Anguera de Sojo). Tres dies després, rebé els ministres Fernando de los Ríos, Marcel·lí Domingo i Lluís Nicolau d'Olwer, i, després d'unes llargues negociacions, acceptà de reconvertir el govern de Catalunya en govern de la Generalitat de Catalunya i d'elaborar un Estatut d'Autonomia Estatut de Catalunya del 1932.

Ocupà la presidència provisional del govern de la Generalitat, i després de la crisi del desembre del 1931 assumí també la conselleria d'agricultura. Elegit diputat a les Corts Constituents per Barcelona (juny del 1931), presentà públicament la victòria del plebiscit de l'estatut i presidí la delegació que en lliurà el text al president de la República Espanyola, Alcalá Zamora, acompanyat de Gassol, Tarradellas i d'altres. Es féu dipositari, també, del text modificat de l'estatut aprovat per les corts de la República (setembre del 1932). Elegit diputat per Barcelona en les eleccions del Parlament de Catalunya (novembre del 1932), n'obrí les sessions, i, després d'ésser reelegit president de la Generalitat, delegà les seves funcions executives, de primer en el conseller Joan Lluhí i Vallescà (desembre del 1932), i després en els també consellers Carles Pi i Sunyer i Miquel Santaló. Preocupat per la lentitud en el traspàs de serveis a la Generalitat, fou elegit diputat per Barcelona per l'Esquerra Republicana de Catalunya (novembre del 1933), i morí en l'exercici del seu càrrec de president de la Generalitat de Catalunya el 25 de desembre.

Font: <[http://www.encyclopedia.cat/fitxa\\_v2.jsp?NDCHEC=0038963](http://www.encyclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?NDCHEC=0038963)>. [Darrera consulta: 08/03/2011].

# FONS PERSONAL DE FRANCESC MACIÀ (Donació Institut d'Estudis Catalans)

## FP (Macià). 1

### A- Francesc Macià. Correspondència diversa

- E. Fontbernat: París, 21-8-1930
- I. Quintana: Grañena de les Garrigues, 23-6-1930 ; Lleida, 12-8-1930
- D. Latorre i Solé: Barcelona, 16-8-1930
- P. Planes: París. 8-4-1930 ; 23-8-1930
- J. [Gascón] (Casal de Catalunya de París): París. 23-7-1930
- J. Miravittles: [19--] ; [S.l.], 10-7-1930
- Md. Lamarque: [S.l.], 17-6-1930
- F. Ferrer Mestres: París, 24-4-1930
- M. [Basté]: Perpinyà, 27-4-1930 ; 6-5-1930
- J. Farreró: Castelló d'Empúries, 25-4-1930
- Ll. Pou: Manlleu. 19-5-1930
- C. Esplà: París. 23-4-1930 ; 29-4-1930 ; 8-5-1930 ; 12-5-1930
- G.A. Philippart: Brussel.les, 8-5-1930
- H. Torrès: París. 14-1-1930 ; 15-4-1930 ; 29-4-1930 ; 25-6-1930 ; 3-7-1930 ; 28-7-1930
- A. Coromines: Amiens, 28-4-1930
- A. Sabater i Mur: Barcelona, juny 1930
- R. Marvà: Liège, 6-7-1930 ; 11-8-1930
- J. [Sunyer]: Cervera de Rosselló, 5-8-1930
- E. [Vandeput]: Brussel.les, 24-4-1930
- F. Núñez: Barcelona, 18-5-1930
- J. Grañé: Figueres, 7-5-1930
- F. Frère: [S.l.], 22-4-1930
- M. Ferrer: [S.l.], 10-4-1930
- J. Arana: L' Havana, 24-10-1929
- Aleix de [Togores]: Barcelona, 24-3-1930
- J. Palau: Borges Blanques: 15-4-1930
- R. [Duprerreur]: [S.l.], 2-5-1930
- R. [Ramis]: [19--] ; [S.l.], 19-4-1930
- Organitzadors homenatge R. Ramis: París, 20-7-1930
- Telegrama comunicant alliberament "Astradas": [S.l.], 21-4-1930
- Telegrama convidant F. Macià i V. Gassol a un banquet pro-exiliats: Barcelona, 7-4-1930
- Diversos (V. Bernadés, X. Regàs, J. Teixidor, J. Cabot, J. Ventalló, P. Rialet, M. Basté. M. Pou): Barcelona, 3-3-1930
  
- Cartes no identificables:
- Montevideo, 25-4-1930
- Hendaia, 28-3-1930
- [S.l.], 1-7-1930 ; 28-4-1930

### B- Francesc Macià. Correspondència amb entitats

- Jove Catalunya : [S.l.], [19--]
- L' Opinió : Barcelona, 9-7-1930

- Círcol Demòcrata i Republicà de Borges Blanques: Borges Blanques, [19--] ; [19--] ; [19--] ; 18-2-1930 ; 1-3-1930 ; 8-9-1930
- Banque de Catalogne (París): París, 27-5-1930

### **C- Francesc Macià. Correspondència amb entitats**

- Compatriotes de Lleida ? : [19--]
- Círcol Demòcrata i Republicà de Borges Blanques: Brussel.les, [19--] ; [19--] ; 20-2-1930
- La Veu de Catalunya : Brussel.les, 7-4-1930
- Diari de Sabadell : [Brussel.les], [19--]
- La Rambla de Catalunya : [Brussel.les], [19--]

### **D- Francesc Macià. Correspondència diversa**

- General Berenguer, President del Consell de Ministres: [Brussel.les], [1930] ; [1930]
- Artigas: [Brussel.les], [19--]
- V. Gassol: [Brussel.les], [19--]
- H. Torrès: Brussel.les, 28-6-1930 ; 5-7-1930
- Aiguader: [Brussel.les], [19--] ; [19--]
- Viladomat: [Brussel.les], 9-8-1930
- J. Miravittles: Brussel.les, 18-2-1930
- A. [Pereña]: [S.l.], [19--]
- Sabater: Brussel.les, 10-6-1930
- Folguera i Duran: [Brussel.les], 10-4-1930 ; 5-6-1930 ; 12-6-1930
- Carta dirigida a la premsa francesa explicant la no participació de F. Macià en el complot regicida de Barcelona: Bois-Colombes, 12-10-1925
- 6 cartes no datades identificables

### **E- Francesc Macià. Publicacions periòdiques <sup>1</sup>**

- 1- CATALUNYA : SETMANARI CATALANISTA RADICAL Lleida, IV (1 juliol 1922) N°131. **[Vegeu "revistes CEHI": FC-23]**
- 2- Butlletí de l' Estat Català París, II (16 juny 1926) n°11. **[Vegeu "revistes CEHI": B-31]**
- 3- REBEL·LIO CATALANA París, I (juliol-agost 1929) n°3. **[Vegeu "revistes CEHI": -R-43]**

### **F- Francesc Macià. Escrits diversos**

- 1- MACIA, Francesc. [Notes manuscrites]. [S.l.], [s.d.]
- 2- MACIA, Francesc. Justícia catalana. París, 24-3-1924, 4p.
- 3- MACIA, Francesc. Catalans. [S.l.], [19--], 2p.
- 4- MACIA, Francesc. Al poble de Catalunya. Brussel.les, febrer 1929, 2p.
- 5- MACIA, Francesc. Ara és hora, catalans. [S.l.], [19--], 2p.
- 6- MACIA, Francesc. Catalans. París, [19--], 2p.
- 7- PARTIT RADICAL SOCIALISTA DE CATALUNYA. PRESIDENCIA. [Constituint el Comitè d'Esquerres: com sigui que hem d'anar a una acció revolucionària ...]. [S.l.], [s.d.], 4p. (Mecanografiat)
- 8- MACIA, Francesc. Catalunya i el seu problema de llibertat nacional. [S.l.], [192-], 12p. \_ (Mecanografiat)

<sup>1</sup> Les publicacions periòdiques han passat a BBDD "Revistes CEHI".

- 9- MACIÀ, Francesc. La situació actual d'Espanya. Brussel.les, 17-4-1929, 6p. \_ (Mecanografiat)
- 10- MACIÀ, Francesc. Via fora, catalans! [S.l.], [19--], 2p.
- 11- MACIÀ, Francesc. Salut a vosaltres, nacions lliures del món. [S.l.], [19--], 2p. \_ (Mecanografiat)
- 12- MACIÀ, Francesc. [Documents mecanografiats incomplets]. [S.l.], [19--].

#### **F- Francesc Macià. Escrits diversos**

- 1- [Diversos manuscrits de F. Macià]
- 2- MACIÀ, Francesc. *Justícia catalana*. París, març 1924, 4 p.
- 3- MACIÀ, Francesc. *Catalans*. [S.l.n.d.], 2 p.
- 4- MACIÀ, Francesc. *Al poble de Catalunya*. Brussel.les, 1929, 2p.
- 5- MACIÀ, Francesc. *Ara es hora, catalans*. [S.l.n.d.], 2 p.
- 6- MACIÀ, Francesc. *Catalans!* [S.l.n.d.], 2 p.
- 7- MACIÀ, Francesc. [*Estimats amics, constituït ...*]. [S.l.n.d.], 4 p. (Mecanografiat amb notes manuscrites)
- 8- MACIÀ, Francesc. *Catalunya i el seu problema de llibertat nacional*. [S.l.n.d.], 12 p. (Mecanografiat)
- 9- MACIÀ, Francesc. *La situació actual d'Espanya*. Brussel.les, 1929, 6 p. (Mecanografiat)
- 10- MACIÀ, Francesc. *Via fora, catalans i* [S.l.n.d.], 2 p.
- 11- MACIÀ, Francesc. *Salut a vosaltres, nacions lliures del món*. [S.l.n.d.], 2 p. (Mecanografiat)
- 12- [Tres escrits mecanografiats incomplets]

#### **G- Francesc Macià. Escrits diversos d'altres autors**

- 1- [Document mecanografiat incomplet]. [S.l.], [19--], 1p.
- 2- ORTEGA Y GASSET, Eduardo. La votación del Colegio de Abogados de Madrid. [S.l.], 1929, 4p.
- 3- GUILANYA, Pere. Visita a Francesc Macià: unes declaracions. Brussel.les, [192-], 2p. \_ (Mecanografiat)
- 4- Tradition révolutionnaire de la Catalogne, La. [S.l.], [19--], 4p. \_ (Mecanografiat)
- 5- V.D. La dissolution de la Mancomunitat catalane. Bulletin d'Information París, (10-4-1925) nº31, 5p. \_ (Mecanografiat)
- 6- Double caractère de séparatisme catalan, Le. [S.l.], [19--], 9p. \_ (Mecanografiat)
- 7-[En la tranquilidad de uno de esos pequeños pueblos de la Banlieue de París ...]. [S.l.], [19--], 8p. \_ (Mecanografiat)
- 8- Séparatisme en Catalogne, Le. [França], [19--], 3p. \_ (Mecanografiat)
- 9- Fugitifs catalans prêts a retourner en Espagne. [S.l.], [192-], 2p. \_ (Mecanografiat)
- 10- ORTEGA Y GASSET, Eduardo. A los compañeros del Ilustre Colegio de Abogados de Madrid. París, 1929, 2p.
- 11- GUILANYA, Pere. Francesc Macià et le séparatisme catalan. [S.l.], [19--], 3p. \_ (Mecanografiat)

#### **H- Francesc Macià. Documents diversos**

- 1- COMITE REVOLUCIONARIO. Pueblo. [S.l.], [19--], 1p. (F.V.)



- 2- ESPANYA. DIRECCION GENERAL DE SEGURIDAD. [Ordre segons la qual la Guàrdia Civil i la policia han de vigilar les fronteres per evitar que F. Macià i V. Gassol, no amnistiats, passin a Espanya]. [Espanya], [1930], 1p. \_ (Mecanografiat)
- 3- [BARCELONA. AJUNTAMENT]. Telegrama dirigit al President del Consell de Ministres suplicant-li amnistia per a F. Macià. [Barcelona], [1930].
- 4- Estudiants! [Catalunya], [1929]. \_ (F.V.)
- 5- UNAMUNO, Miguel de. A los estudiantes de España. Hendaia, 1929. \_ (F.V.)
- 6- FEDERACIO ESCOLAR UNIVERSITARIA DE CATALUNYA I BALEARS. JUNTA DE GOVERN. A tots els estudiants del Districte Universitari de Barcelona. [Barcelona], [1930], 1p. (Mecanografiat)
- 7- COMITE PER ALS PRESOS I EXILIATS POLITICS. [A totes les catalanes, i a les que sense ser-ho, simpatitzin amb els nostres desitjos ...]. Buenos Aires, 1928, 1p.
- 8- [Varios Cubanos]. A los cubanos. Santiago de Cuba, 3-1-1928. \_ (F.V.)
- 9- CASAL CATALA DE PARIS. JUNTA DIRECTIVA. [Crida pro-exclusats catalans]. París, [1926], 1p.
- 10- Pour la liberté. París, [1929], 1p.
- 11- Nota au rapport. [S.l.], [1928], 2p. \_ (Mecanografiat)
- 12- Appel angoissant. Le Libertaire París, (4-7-1930). \_ (Retall de premsa)
- 13- PARTIDO NACIONALISTA CANARIO. Circular nº1. L'Havana, 10-2-1924, 3p.
- 14- Carta de un general de artillería a un dictador. Hojas Libres Madrid, (1929), 1p.
- 15- Amb molta urgència : [comunicat dirigit a tots els exiliats catalans que vulguin tornar a Catalunya]. [S.l.], [1930], 1p. \_ (Mecanografiat)
- 16- CATALUNYA. DORECTORI D' ESTAT CATALA. PRESIDENCIA. "Rapport" adreßat al ple d'aquest Directori a Barcelona el dia 23-11-1923. [França], 1923, 11p. \_ (Mecanografiat)
- 17- [CATALUNYA. REPUB LICA CATALANA]. Mesures a prendre pels delegats del govern de Catalunya en entrar en un poble. [Catalunya], [1926], 1p. \_ (Mecanografiat)
- 18- CATALUNYA. REPUBLICA CATALANA. CONSELL REVOLUCIONARI PROVISIONAL. JUNTA LOCAL. Ban nº1, 2 I 3. [Catalunya], [1926], 3p. \_ (Mecanografiat)
- 19- CATALUNYA. REPUBLICA CATALANA. CONSELL REVOLUCIONARI PROVISIONAL. [Nomenament de l' exèrcit català]. Quarter General, 1926, 2p. \_ (Mecanografiat)
- 20- CATALUNYA. REPUBLICA CATALANA. EXERCIT CATALA. Disposicions militars que prendrà el cap de tot destacament en entrar en un poble. [Catalunya], [1926], 1p. \_ (Mecanografiat)